

DOI: [10.32702/2307-2105-2020.6.77](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2020.6.77)

УДК 334.786

Ю. С. Герасименко,
к. е. н., доцент кафедри статистики і економічного аналізу,
Харківський національний аграрний університет ім. В.В. Докучаєва
ORCID ID: 0000-0002-8888-7472

ЗЕЛЕНИЙ ТУРИЗМ ЯК ФАКТОР ФОРМУВАННЯ СТАЛОСТІ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ

Y. Herasymenko,
PhD in Economics, Associate Professor of the Department of Statistics and Economic Analysis,
Kharkiv National Agrarian University named after V.V. Dokuchaeva

GREEN TOURISM AS A FACTOR IN THE SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF RURAL AREAS

В статті аналізуються проблеми розвитку зеленого туризму в різних країнах світу. Підкреслюється, що виробництво даного напрямку в туристичній галузі дає можливість суттєво збільшити доходи фермерів. Метою роботи є дослідження практичних проблем, які формують розвиток зеленого туризму у різних країнах світу. Підкреслюється, що туристична галузь у сучасних умовах набуває особливого стратегічного значення для соціально-економічного розвитку України та її регіонів.

Відмічається, що потенціал розвитку рекреаційного туризму в Україні визначається дією широкого спектра природних, історико-культурних, соціальних, економічних, політичних чинників, які мають чітко окреслену регіональну специфіку. Окремі перспективи має поєднання напрямків розвитку зеленого туризму із звичайним виробництвом. Зазначається, що фермери, які орієнтовані на екологічну продукцію також будуть мати свої переваги в розвитку зеленого туризму.

The paper analyzes development issues of green tourism in different countries of the world. It is emphasized that the production of this type of tourism industry provides an opportunity to significantly increase farmers' incomes. The purpose of the article is to investigate the practical issues that shape the development of green tourism in different countries around the world. It is stressed that the tourism industry in current terms gains a special strategic importance for socio-economic development of Ukraine and its regions.

It is noted that the potential development of recreational tourism in Ukraine is determined by the action of a wide range of natural, historical, cultural, social, economic and political factors, which have a clearly defined regional characteristic. Particular perspective has a combination of trends in the development of green tourism with regular production. It is noted that farmers who focus on organic products will also have an advantage in the development of green tourism.

In foreign countries, green tourism is a widespread phenomenon. In the USA, vacationing on farms, especially family farms, has already become a profitable business. The price of the room varies from \$50 to \$400 per night or per day. There is a special association called World Wide

Opportunities on Organic Farms (WWOOF) which unites 130 countries, 12 thousand farmers and has approximately 100 thousand customers every year. Ukraine is not a member of this association. It is pointed out that public policy for the support of rural tourism can be based on two aspects: providing subsidized credit due to compensation for capital investment and informational support by spreading information on the websites of government agencies. Also, a special set of measures of state support should be aimed at implementing a policy of promoting and creating an image of green tourism. It is proposed to consider advertising of organic products and green tourism as a specific type of product. This kind of promotion is like a social advertisement. It must be noted that the practice of such advertising in Ukraine is still not available.

Green tourism can significantly improve the economic situation of organic farms, and it will also create additional advertising for this type of product with the further growth of sales via common supermarket chains.

Ключові слова: *зелений туризм, екологічна продукція, органічна продукція, державна підтримка, економічний механізм.*

Key words: *green tourism, ecological products, organic products, state support, economic mechanism.*

Постановка проблеми та зв'язок з науковими та практичними завданнями. Сьогодні в світі галузь туристична галузь переживає важкі часи. В першу чергу це пов'язано з проблемами які виникли внаслідок появи коронавірусу COVID-19 та спричинили введення в багатьох країнах обмежувальних заходів щодо пересування туристів. В першу чергу це стосується міжнародного туризму. Відтак представники туристичного бізнесу вимушені шукати різні можливості щодо диверсифікації своєї діяльності. Одним з напрямів є розвиток зеленого туризму. Особливо це актуально для України, де даний напрям поширений дуже обмежено і фактично знаходиться на початковому етапі розвитку.

Туристична галузь у сучасних умовах набуває особливого стратегічного значення для соціально-економічного розвитку України та її регіонів. Вона сприяє становленню країни на світовому ринку товарів і послуг як повноправного партнера в міжнародних відносинах. Україна, володіючи величезним туристично-рекреаційним потенціалом, має всі передумови для розвитку туристичної галузі, яка за умов ефективного державного управління може стати каталізатором соціально-економічного поступу країни та надасть змогу отримати низку інших переваг [1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми розвитку туризму, его окремих напрямів та тенденцій широко досліджуються в роботах Бабікової К. О., Гориної Г.В., Гримак О., Гудзь М., Кифяк В.Ф., Липчука В. В., Мацюка Л. В., Осадчої Т. С., Степанової В.Ю., Ткаченко Т.І. та інших.

Водночас необхідно відзначити, що незважаючи на значну кількість напрацювань у науковому, методичному і практичному аспектах стосовно даної проблеми, недостатньо дослідженими залишаються проблеми дослідження досвіду розвитку зеленого, або сільського туризму в зарубіжних країнах та його перспектив в Україні. Саме це зумовило вибір теми дослідження.

Метою статті є дослідження практичних проблем які формують розвиток зеленого туризму у різних країнах світу.

Вклад основного матеріалу. Сільський зелений туризм набув масового розвитку з другої половини ХХ ст. Саме тоді у Великобританії поширюється концепція "Bed & Breakfast" – тимчасове проживання у порожніх кімнатах будинків, незалежно від місця їхнього розташування. З часом зі спектра нічліжних закладів типу "B & B" виокремлюється відпочинок власне у сільських будинках та міні-готелях, розташованих у сільській місцевості [2].

Потенціал розвитку рекреаційного туризму в Україні визначається дією широкого спектра природних, історико-культурних, соціальних, економічних, політичних чинників, які мають чітко окреслену регіональну специфіку. Крім того, особливістю сьогоденної ситуації є те, що формування високорозвинутої національної індустрії туризму та її інтеграція у світовий ринок туристичних послуг пов'язані з необхідністю вирішення гострих соціально-економічних проблем у період трансформації суспільно-економічних відносин та залученням міжнародного досвіду.

Відносно напрямку розвитку зеленого туризму в поєднанні звичайним виробництвом. В даному випадку, подібний туризм можливо не тільки для еко-виробників, а і для звичайних компаній. Однак, фермери яке орієнтовані на екологічну продукцію також будуть мати в даному випадку свої переваги. Слід відмітити, що в світі подібний різновид туризму доволі поширений як в Європі, так і США. Так, США дана галузь має державну підтримку, в тому числі інформаційну через розміщення відповідної інформації на сайті Національної сільськогосподарської бібліотеки, яка є підрозділом уряду США [3]. У США відпочинок на

фермах, особливо сімейних, давно став вигідним бізнесом. Вартість проживання коливається від \$ 50 до \$ 400 за ніч або добу [4]. Серед послуг які пропонують фермери туристом відмічаються наступні:

- відпочинок серед озер, на яких можна покататися на човнах і порибалити. Після прогулянок ви зможете відпочити на веранді і поспостерігати за птахами, такими як ібіси, скопи і орли;
- проживання в будинку, з вікон якого відкривається прекрасний вид на ферму. У розпорядженні гості 75 акрів землі. Тут ви зможете не тільки поніжитися в гамаку, а й виконати роботу по господарству;
- ви з дітьми зможете пограти і погодувати кіз і курчат, зібрати плоди з дерев та овочі з поля. А потім - відпочити на ганку з видом на поле соняшників;
- на фермі ви знайдете і лам, і свиней: ви зможете не тільки пограти з ними, а й взяти участь у прибиранні їх будинків. Саме тут діти зможуть дізнатися про тяжке становище тварин у всьому світі;
- ви прокинетеся в своєму затишному будиночку, сніданок буде чекати вас біля дверей: свіжі яйця, тільки що з-під курей, картопля хеш, яблучна сальса і міцну каву з молоком;
- ферма, яка допоможе жителю міста перетворитися в фермера за один день. Котедж знаходиться серед 500 гектарів лісу, де можна знайти дику чорницю, лікарські трави та інші рослини. Тут ви дізнаєтеся, як годувати свиней, що таке бджільництво, і переконайтеся, що на фермі дійсно виробляють свіжі молочні продукти.
- ви з дітьми зможете самостійно зібрати яйця з-під курей і видоїти корову, щоб з цих продуктів приготували ваш власний сніданок [5].

Таким чином, зелений туризм для всіх охочих дуже часто у США пропонує не тільки полюбуватись природою та відпочити, а і прийняти безпосередньою участь у процесі виробництва на фермі. Існує навіть спеціальна асоціація яка має назву «Добровільні працівники на органічних фермах» або WWOOF, яка була заснована ще у 1971 році та об'єднує фермерів різних країн [6]. Дана асоціація зв'язує відвідувачів із органічними фермерами, сприяє культурному та освітньому обміну та формує світову спільноту, яка знає про екологічне землеробство та практики сталого розвитку. Суть цього процесу полягає в тому, що кожен бажаючий може пожити на фермі, відчуйте сільський спосіб життя, беручи участь у повсякденному житті, в заміні надаючи допомогу фермеру. Станом на 2020 рік дана асоціація об'єднує 130 країн, 12000 фермерів та щороку має приблизно 100 тисяч клієнтів. Україна, на жаль, не входить до даної асоціації.

Одна з причин цього є те, що в Україні сільський туризм поки що розвинутий дуже слабо. В даному випадку це особливий від бізнесу, який вимагає і відповідного маркетингу і немалих інвестицій, розвинутої транспортної інфраструктури та наявності відповідного споживача даних послуг. Вітчизняний туристичний бізнес вже зробив перші кроки в даному напрямку. Так, в Верховній Раді на розгляді знаходиться законопроект «Проект Закону про внесення змін до Закону України "Про особисте селянське господарство" щодо розвитку сільського зеленого туризму створена і функціонує» [7]. Даний законопроект прийнято в першому читанні., однак подальше його просування починаючи з вересня 2017 року припинилось. Хоча прийняття даного закону сприяло б підвищенню зайнятості сільського населення, рівня його доходів, а також розвитку туристичної інфраструктури та комплексному розвитку сільських населених пунктів.

Незважаючи на це розвиток сільського туризму має місце. Існує асоціація «Всеукраїнська громадська неприбуткова організація «Спілка сприяння розвитку сільського зеленого туризму в Україні»» [8]. Дана асоціація включає в себе станом на квітень 2020 року 439 членів. Члени даної асоціації отримують знак та сертифікат «Українська гостинна садиба» та екомаркування «Зелена садиба»: Дані сертифікати вже мають 210 власників у 21 області, у т.ч. 96 базового рівня, 38-першого, 41-другого, 35-третього (найвищого) рівня; знак та сертифікат «Зелена садиба» мають 49 садіб у 7 областях, у т.ч. першого рівня – 45, другого – 4 [8].

Є приклади також приватної ініціативи в розвитку даного напрямку. У Львівській області фермерське господарство «Меринос-Захід» Дрогобицького районі пропонує всім бажаючим можна приїхати всією сім'єю на екскурсію. На даній фермі функціонує дитячий еко-табір нового покоління [9]. У львівській області також функціонує сироварня виготовляє сири з молока корів породи «Джерсей». Туристів також запрошують подивитися, як готується сир та навіть погладити тварин, що зазвичай подобається і дітям, і дорослим. Фактично подібні екскурсії виступають в якості своєрідної реклами. Однак ці випадки скоріше виключення з правил ніж реальність бізнесу.

Хоча підкреслюється, що потенціал розвитку сільського туризму в Україні величезний. У сільській місцевості нараховується близько 200 000 садіб, які могли би надавати високоякісні послуги у сфері сільського туризму. Загальний обсяг потенційного доходу від розвитку сільського туризму в Україні, за оцінками експертів, може перевищувати 500 млн гривень на рік [10].

Державна політика з точки зору підтримки сільського туризму може будуватись на двох напрямках:

- надання льотного кредиту через компенсацію відсотків для проведення капітальних інвестицій;
- інформаційна підтримка через розповсюдження інформація на сайтах державних структур.

Третій блок заходів державної підтримки спрямований на проведенні політики популяризації та формування іміджу. Вони можуть включати в себе наступні заходи:

- проведення інформаційної політики, що до переваг органічних продуктів в закладах освіти;
- реклама та просування логотипів органічної продукції;
- ліцензування лабораторій, щодо перевірки якості продукції.

Відносно першого пункту, то формування світогляду школярів повинно, з нашої точки зору, обов'язково включати в себе і уявлення про екологічну продукцію. Це одним з базових елементів здорового способу життя, який пріоритетом будь-якої цивілізованої держави. Подібна практика повинна включати в себе наявність стенду відповідної тематики в школі, включення уроків з проблем органічної продукції в межах навчального предмета «Основи здоров'я». Поки що програма даного курсу подібної тематики не передбачає.

Відносно реклами органічної продукції та зеленого туризму. Законом України «Про рекламу», а саме статтею 12 було введено поняття соціальної реклами [11]. У відповідності до даної статті соціальна реклама не повинна містити посилань на конкретний товар та/або його виробника, на рекламодавця (крім випадків, коли рекламодавцем є громадське об'єднання чи благодійна організація), на об'єкти права інтелектуальної власності, що належать виробнику товару або рекламодавцю соціальної реклами, крім реклами національних фільмів. З нашої точки зору реклама органічної продукції, як окремого виду продукції дуже чітко підпадає під поняття соціальної реклами. Нажаль, поки практика подібної реклами саме по органічній продукції в Україні нам не відома.

Висновок. Проведене дослідження дало можливість встановити, що сьогодні розвиток зеленого туризму є одним з трендів в даній галузі. В Україні, внаслідок слабого розвитку сільських територій цей напрям суттєво поступається в розвитку іншим складовим туристичного бізнесу. Водночас це означає також додаткові можливості для його розвитку.

Особливо перспективним є розвиток зеленого туризму в поєднанні з органічним виробництвом. Ці два напрямку досить чітко доповнюють один одного. Зелений туризм може суттєво покращити економічний стані органічних ферм, крім того він створить додаткову рекламу даному виду продукції з подальшим зростання обсягів її реалізації вже через звичайні мережі супермаркетів. Однак, подібний стан справ можливий лише при проведенні відповідних інвестицій та рекламній компанії з боку туристичного бізнесу. Відтак, подібні проекти також можуть мати державну підтримку.

Література.

1. Біль М.М. Механізм державного управління туристичною галуззю на регіональному рівні: теоретико-прикладний аспект; за ред. О.П. Крайник. Львів: ЛРІДУ НАДУ, 2011. 228 с.
2. Столярчук П., Домініук В. Аналіз європейського досвіду організації сільського зеленого туризму та його категоризації. *Вимірювальна техніка та метрологія*, 2010. № 71, С. 175-184.
3. Tourism Policy Responses to Coronavirus (COVID-19). URL: <https://www.oecd.org/coronavirus/policy-responses/tourism-policy-responses-to-the-coronavirus-covid-19-6466aa20/> (дата звернення 10.06.2020 р.).
4. Бизнес на отдыхе: 30 ферм, которые привлекают туристов. URL: <http://agroportal.ua/publishing/inopressa/biznes-na-otdykhe-fermy-kotorye-privlekayut-turistov/> дата звернення 10.06.2020 р.).
5. Farm Stay Vacation Spots for Families Around the Country. URL: https://www.parents.com/fun/vacation/ideas/50-farm-stay-vacation-spots-for-families-in-each-state/?utm_source=facebook&utm_medium=social&utm_campaign=pmm_824037345_editorialcontent (дата звернення 10.06.2020 р.).
6. Worldwide Opportunities on Organic Farms. URL: <https://wwwoof.net/> (дата звернення 10.06.2020 р.).
7. Проект Закону про внесення змін до Закону України "Про особисте селянське господарство" щодо розвитку сільського зеленого туризму створена і функціонує. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=55828 (дата звернення 10.06.2020 р.).
8. Всеукраїнська громадська неприбуткова організація «Спілка сприяння розвитку сільського зеленого туризму в Україні». URL: https://www.greentour.com.ua/vision_mission дата звернення 10.06.2020 р.).
9. Экотуризм в Украине: 4 места, где обязательно нужно побывать всей семьей. (2020). URL: <https://womo.ua/eko-turizm-v-ukraine-4-mesta-gde-obyzatelno-nuzhno-pobyivat-vsey-semey/> (дата звернення 10.06.2020 р.).
10. Аграрний туризм може дати фермеру до 70% додаткового доходу. URL: <https://landlord.ua/news/agrarniy-turizm-mozhe-dati-fermeru-do-70-dodatkovogo-dohodu/> дата звернення 10.06.2020 р.).
11. Закон України «Про рекламу». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/270/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення 10.06.2020 р.).

References.

1. Bil M.M. The mechanism of state management of the tourism industry at the regional level: theoretical and applied aspect [The mechanism of state management of the tourism industry at the regional level]. Lviv: LRIDU NADU, 2011. 228 p.
2. Stoliarchuk, P. and Dominiuk, V. (2010), "Analiz yevropeiskoho dosvidu orhanizatsii silskoho zelenoho turyzmu ta yoho katehoryzatsii", *Vymiriuvalna tekhnika ta metrolohiia*, vol. 71, pp. 175-184.
3. Tourism Policy Responses to Coronavirus (COVID-19). URL: <https://www.oecd.org/coronavirus/policy-responses/tourism-policy-responses-to-the-coronavirus-covid-19-6466aa20/> (Accessed 10 June 2020).

4. Leisure business: 30 farms that attract tourists (2020), available at: <http://agroportal.ua/publishing/inopressa/biznes-na-otdykhe-fermy-kotorye-privlekayut-turistov/> (Accessed 10 June 2020).
5. Farm Stay Vacation Spots for Families Around the Country (2020), available at: https://www.parents.com/fun/vacation/ideas/50-farm-stay-vacation-spots-for-families-in-each-state/?utm_source=facebook&utm_medium=social&utm_campaign=pmm_824037345_editorialcontent (Accessed 10 June 2020).
6. Worldwide Opportunities on Organic Farms (2020), available at: <https://wwoof.net/> (Accessed 10 June 2020).
7. The Verkhovna Rada of Ukraine (2019), Draft Law on Amendments to the Law of Ukraine “About personal peasant economy” on the development of rural green tourism, available at: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=55828 (Accessed 10 June 2020).
8. All-Ukrainian public non-profit organization “Union for the Promotion of Rural Green Tourism in Ukraine” (2020), available at: https://www.greentour.com.ua/vision_mission (Accessed 10 June 2020).
9. Ecotourism in Ukraine: 4 places where the whole family must visit (2020), available at: <https://womo.ua/eko-turizm-v-ukraine-4-mesta-gde-obyazatelno-nuzhno-pobyivat-vsey-semey/> (Accessed 10 June 2020).
10. Agricultural tourism can give a farmer up to 70% of their income (2020), available at: <https://landlord.ua/news/agrarniy-turizm-mozhe-dati-fermeru-do-70-dodatkovogo-dohodu/> (Accessed 10 June 2020).
11. The Verkhovna Rada of Ukraine (2020), Law of Ukraine “Pro reklamu”, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/270/96-%D0%B2%D1%80#Text> (Accessed 10 June 2020).

Стаття надійшла до редакції 20.06.2020 р.